

Ключевые слова: ценностные ориентации, семья, родители, дошкольник.

Tokareva L.

FORMING FOR CHILDREN OF PRESCHOOL CHILDREN OF THE VALUED REFERENCE-POINTS

The article reveals the importance of value orientations in development of modern child of preschool age. The author presents the diagnosis and analysis of value orientations of senior preschool age. Describes the project development and formation of value orientations preschoolers.

Keywords: value orientation, family, parents, preschooler.

УДК 159.955

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК ОСОБИСТІСНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗДАТНОСТІ ДО ПРОЦЕСУ ФАСИЛІТАЦІЇ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Федорчук О.

У статті проаналізовані основні завдання сучасної системи педагогічної освіти, визначена структура педагогічної фасилітації та її роль в процесі усвідомленого саморозвитку й самореалізації особистості. На основі отриманих результатів досліджень ціннісної сфери майбутніх педагогів-дошкільників зроблено висновок: рівень самоактуалізації, рівень особистісної зрілості і рівень розвитку емпатійних здібностей досліджуваних студентів, майбутніх вихователів недостатній для здійснення фасилітаційних впливів. Аргументована необхідність приділяти більшу увагу вдосконаленню системи ціннісних орієнтацій, ціннісно-мотиваційного стрижня особистості студентів в процесі навчання педагогів-дошкільників.

***Ключові слова:** фасилітація, фасилітатор, педагогічна фасилітація, ціннісні орієнтації, емпатійність, гуманність, саморегуляція, трансцендентність, поміркованість, духовність, дистрес.*

***Актуальність дослідження.** Сьогодення ставить перед сучасним українським суспільством нові завдання та перспективи. Насамперед це стосується системи освіти, шляхи реформування якої чітко і конкретно визначені у Національній стратегії розвитку освіти в Україні.*

Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості. Сучасна освіта це головний стратегічний ресурс для створення умов, які сприятимуть реалізації та розвитку кожної особистості. Зусилля всіх ланок освіти повинні бути зосереджені на побудові ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських,

полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини.

Основними напрямками підготовки майбутніх педагогів сьогодні стають гуманізація та гуманітаризація, що вимагає переосмислення професійних поглядів педагога та особистісних змін. Сучасний педагог перш за все повинен бути помічником дитини у процесі її становлення як особистості і активного учасника навчально-виховного процесу, і вже за тим носієм інформації. Система педагогічної освіти направлена на формування контингенту студентів педагогічних спеціальностей на основі педагогічної професійної орієнтації учнівської молоді з метою її особистісної готовності до педагогічної діяльності нового типу, до процесу фасилітації. З огляду на це особливого значення набуває такий феномен психологічної та педагогічної наук як фасилітація.

Мета статті. Проаналізувати психолого-педагогічні особливості феномену фасилітації. Визначити структуру педагогічної фасилітації. Дослідити рівень сформованості основних передумов здатності до фасилітаційних впливів.

Термін "фасилітація" походить від англійського *facilitate* — допомагати, полегшувати, сприяти і означає організацію процесу колективного розв'язання проблем у групі, який керується фасилітатором (ведучим, головуєчим). Це одночасно процес та сукупність навичок, які дозволяють ефективно організовувати обговорення складної проблеми без втрат часу та за короткий термін виконати усі заплановані дії із максимальним залученням учасників процесу. Сучасна наука виділяє психологічну, педагогічну, соціальну, спортивну та екофасилітацію. Появі терміну "фасилітація" в педагогічній теорії і практиці ми завдячуємо впливовому американському психологу К. Роджерсу. В своїх наукових дослідженнях вчений зазначав, що в кожній людині від природи закладено прагнення до самоактуалізації і саме відносини фасилітуючого характеру стимулюють формування в людини прагнення до використання їх для

власного особистісного розвитку[1]. Основними предметами уваги в гуманістичній психології виступають: вищі цінності, самоактуалізація особистості, творчість, любов, свобода, відповідальність, автономія, психічне здоров'я, міжособистісні стосунки, центром цієї уваги є цілісна особистість, котра усвідомлює необхідність щонайбільшої реалізації своїх можливостей, набуття нового досвіду, морально готова до відповідального і, що саме важливе, усвідомленого вибору у будь-яких життєвих ситуаціях. На глибоке переконання К. Роджерса, людина, яка вільно рухається шляхом свого особистісного зростання, найповніше функціонує.

Протягом останніх десятиріч термін "фасилітація" стає об'єктом особливої уваги зарубіжної та вітчизняної науки. Феномен фасилітації у спілкуванні представлений у працях багатьох вчених (А. Адлер, М. Бердяєв, Л. Виготський, А. Маслоу, Е. Фромм). Науковою школою професора Куликова Л. було обгрунтовано сутність фасилітуючого спілкування та його специфіку в професійній діяльності педагога.

Педагогічній фасилітації присвячені роботи Е. Зеєра, І. Жижіної, В. Моляко, О. Кондрашиної, О. Врублевської та ін.. В дослідженні О. Галіцян педагогічна фасилітація виступає "як вид педагогічної діяльності вчителя, яка має за мету допомагати дитині в усвідомленні себе як самоцінності, підтримувати її прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення", "як інтегроване, професійно-значуще, особистісне утворення, котре детермінується педагогічною емпатією учителя, його професійно-педагогічною усталеністю та комунікативною компетентністю" [2].

Педагогічна фасилітація виступає обов'язковою характеристикою ціннісно-змістових відносин між дитиною і дорослим, коли суб'єктно-суб'єктні відносини вибудовуються за принципом "людина-людина" [3].

Структура педагогічної фасилітації складається з індивідуально-настановчого, когнітивно-діяльнісного та рефлексивно-оцінного структурних

компонентів. До індивідуально-настановчого компонента відносяться індивідуальні особливості вчителя, як суб'єкта педагогічної фасилітації, а саме: прагнення допомагати іншим людям, здатність до співпереживання та співчуття, доброзичливість, емоційна чутливість, ціннісне ставлення до особистості іншої людини, ціннісне ставлення до внутрішнього світу дитини, справедливість, бажання цінувати і примножувати вічні людські цінності в освітній і виховній діяльності.

Когнітивно-діяльнісний компонент педагогічної фасилітації передбачає наявність сформованої комунікативної компетентності педагога що виражається в його здатності встановлювати відносини з учасниками виховного процесу на високому професійному рівні.

До рефлексивно-оцінного компонента належить педагогічна рефлексія: мається на увазі здатність педагога до адекватної самооцінки, саморегуляція та самосвідомість, вміння аналізувати та корегувати стосунки з іншими людьми, усвідомлення всієї значущості професії педагога та збереження її ціннісної основи.

Дослідження доводять, що фасилітація передбачає утворення такого типу міжособистісних взаємовідносин, які б могли забезпечити ідеальні умови для здійснення усвідомленого саморозвитку й самореалізації юної особи, які спонукають її до розкриття власних внутрішніх потенцій. Наукові пошуки І. Жижіної досить переконливо доводять, що фасилітація є дійсно необхідною якістю сучасного педагога, проте феномен фасилітації виникає тільки в тому випадку, коли педагог є авторитетним, референтним, визнаним.

Важливими складовими педагогічних взаємовідносин є взаємопізнання, взаєморозуміння та взаємовплив між учасниками [4]. Якщо фасилітуюче спілкування проходить в духовно-ціннісному полі його учасників, відбувається моральне самоперетворення та вдосконалення.

Педагогічна фасилітація сприяє продуктивності процесу виховання його суб'єктів за рахунок особливого стилю спілкування вихователя з

дитиною та впливу на неї особистості самого вихователя. З точки зору гуманістичної психології поняття "вплив" означає "допомагати", "полегшувати", "стимулювати". Такий вплив зазначається як "фасилітаційний" – основний вид впливу гуманної педагогіки, основою якого є діалогічний процес та особистісні ціннісні характеристики фасилітатора (Г. Балл, Г. Костюк, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн). Саме від індивідуальних особистісних якостей педагога як суб'єкта діяльності залежить успішність здійснення педагогом педагогічної фасилітації. Визначаючи особистісні характеристики педагога-фасилітатора, вченими була виявлена і науково обґрунтована обов'язкова наявність такої властивості, як фасилітативність та зроблена ґрунтовна характеристика її складності та багатоаспектності (Казанжи М.). "Фасилітативність" є поєднанням емоційних, когнітивних, поведінкових та вольових утворень, що впливають на здатність допомагати іншій людині, сприяючи при цьому її розвитку. Ряд наукових досліджень довели, що особам з розвинутою фасилітативністю характерна здатність до розуміння інших людей, виражена соціальна інтуїція, соціальна комунікабельність, експресивність та емоційність, домінантність, сумлінність, безтурботність, сміливість, емоційна стабільність. Окремо вчені виділяють таку професійно значущу якість особистості педагога, як "емпатійність", що поєднує в собі чутливість, доброзичливість, чуйність та емоційну гнучкість. Саме емпатійність є тою важливою якістю особистості сучасного педагога, яка відображає взаємозв'язок свідомості та поведінки, емоцій та настрою, що проявляються у професійній діяльності, спілкуванні, закріплені в рисах характеру педагога (Максимець С.).

Вклад основного матеріалу статті. Завдання сучасного вихователя допомогти дитині усвідомити себе як індивідуальність. Вихователь відіграє важливу роль у процесі становлення дитини як особистості і суб'єкта навчально-виховної діяльності, у формуванні її особистісних якостей та світогляду. Сучасна система дошкільного виховання переорієнтовується на особистісно-зорієнтовану модель педагогічної взаємодії, що вимагає більш

глибокого розуміння явища фасилітації у психолого-педагогічному контексті. Фасилітація передбачає створення необхідного емоційного фону навчально-виховного процесу, атмосфери, яка сприяє розвитку підростаючої особистості.

Здатність до ефективного фасилітаційного процесу у майбутніх педагогів напряму залежить від комплексу сформованих у них ціннісних орієнтацій, що належать до мотиваційного та інструментального складників цієї здатності.

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених (Г. Балла, С. Максименко, Н. Чепелевої та інших) дає можливість визначити основні особистісні передумови здатності до фасилітації: спрямованість особистості, сукупність її керувальних, інструментальних властивостей та ряд психологічних факторів: розвинена система духовних ціннісних орієнтацій; позитивна відкритість та цілісне сприйняття світу; високий рівень розвитку самосвідомості; самоповага і самоприйняття, особистісна зрілість та відповідальність; гнучкість мислення і поведінки; наявність професійних знань, умінь і навичок.

В процесі визначення формування здатності до фасилітації було проведено емпіричне дослідження ціннісної сфери фахівців дошкільної освіти у групах педагогів-практиків та групах студентів педагогічних ВНЗ, які представили мегаполіс (Київ) та регіон (Луцьк).

Було використано опитувальник "Цінності в дії", розроблений М. Селігманом, К. Петерсоном і Н. Парком для дослідження позитивних чеснот, дотримання яких забезпечує формування в людини "сильних" властивостей особистості і досягнення відчуття психологічного благополуччя. В опитуванні взяли участь 100 студентів дошкільних відділень та 100 вихователів дошкільних закладів. Аналіз анкет дав наступні результати.

Позитивні цінності і відповідні їм властивості особистості

Цінності/чесноти	Властивості
Мудрість	Креативність, допитливість, відкритість новому досвіду, любов до пізнання, усвідомлення перспективи
Сміливість	Хоробрість, чесність, наполегливість, ентузіазм
Гуманність	Соціальний інтелект, доброзичливість, любов
Справедливість	Об'єктивність та справедливість, лідерство, громадянськість та кооперація
Поміркваність	Здатність вибачати проступки інших, обачливість, скромність, саморегуляція
Трансцендентність	Розуміння прекрасного, вдячність, надія і оптимізм, почуття гумору, духовність

Наявність наведених у таблиці шести визначених цінностей та їх властивостей у майбутнього педагога (вихователя) є показником готовності до фасилітаційних процесів (бути фасилітатором).

Для розуміння вживаних в подальшому термінів "цінність" та "чеснота" будемо опиратись на наступні визначення:

Цінність — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, заради якого вона живе. Це також соціально схваловані уявлення більшості людей про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо.

Чеснота — це схильність постійно чинити добрі справи; позитивна моральна властивість характеру людини, що визначається його волею і вчинками.

К. Роджерс вважав, що універсальні цінності дійсно існують, однак вони знаходяться у самій людині, тому їх не можна дати, а можна лише створити умови для їх розвитку .

Найбільш розвинуеною виявилась цінність "справедливість" – 73,6% від загального числа опитуваних киян та 66,93% лучан.

Справедливість загалом є елементарною властивістю людини, як моральної істоти у її ставленні до інших людей. Моральні вимоги до педагога передбачають абсолютність. Одна з таких вимог – бути справедливим. Педагогічна справедливість – неупереджене, об'єктивне ставлення педагога до дітей, яке ґрунтується на любові та повазі до вихованців, абстраговане від особистісних симпатій та антипатій. Основою справедливості є гуманність і благородство. Доречі, рівень наявності цінності "гуманність" як у киян – 72,53%, так і у лучан – "гуманність" – 69,8% виявився достатньо високим. Гуманність формується на основі повсякденного доброзичливого ставлення людини до оточуючих, проте особистісною якістю вона стає лише тоді, коли таке ставлення до оточуючих набуває глибокої усвідомленості та стійкості. Гуманність є дуже складною за своєю складовою, включаючи в себе такі моральні норми, як: доброзичливість, чуйність, повага, співчуття, вимогливість до себе й оточуючих, непримиримість до всякого зла та несправедливості. Гуманність педагога-вихователя це основа гуманних відносин між дитиною та вихователем, це шлях до вирішення проблем формування особистості та її внутрішнього світу. Майбутній педагог повинен усвідомлювати особисту відповідальність за формування повного спектру гуманних почуттів у дитини. Гуманне суспільство можуть створювати лише мудрі, гуманні люди, а таких людей може виховати лише гуманізм (В. Сухомлинський).

Рівень сформованості цінності "трансцендентність" (від лат. *transcendo* – переступати) у студентів – 72,2%, у киян та 67,76% у лучан. При порівнянні відповідних показників маємо 19,44% – у студентів та 22,21% – у вихователів

від загального числа опитаних. Поняття цінності трансцендентність розширюється такими властивостями особистості, як: розуміння прекрасного, вдячність, надія та оптимізм, почуття гумору та духовність. Названі властивості є особливо важливими для педагогічної сфери діяльності і саме духовність є визначальною характеристикою педагога. Педагог-особистість має бути зорієнтований на духовність – добро, справедливість, свободу, любов, віру, надію, гідність, які стають принципами його професійної діяльності й усього життя. Бездуховний педагогічний процес не створює умов для формування (самоформування) духовно-зорієнтованої особистості. Діяльність педагога на рівні педагога-особистості пов'язана із самовизначенням, вчинками у розумінні М. Бахтіна і В. Роменця, вибором („бути чи не бути”), соціальним і професійним ризиком, відповідальністю за себе й інших. Професійна підготовка педагога-особистості дає йому можливість діяти й існувати за покликом власної совісті.

Цінність "сміливість" набрала у киян 67,35%, у лучан – 63,2%, цінність "поміркованість" – 63,75% у киян та 57,95% у лучан. Останнє місце, як це не прикро, посідає цінність "мудрість" – 59,32% у киян та 56,8% у лучан. Наявність мудрості у людини це не просто філософські роздуми, але й реальні високоморальні справи. Мудрість є властивістю цілісної особистості розум якої поєднаний з духовністю і доброчинністю (М. Савчин та Л. Василенко). Мудра людина має оптимістичне сприймання життя, для неї світ наповнений можливостями для само здійснення. Ознакою мудрої людини є високий рівень рефлексії та саморегуляції, душевний спокій, терпіння, здатність отримати задоволення від досягнутого, почуття гумору. Отже: “мудрість — це “дорогоцінна й рідкісна властивість,” – наголошує видатний психолог С. Рубінштейн.

За С. Рубінштейном, це “здібність, що випрацьовується в ході життя у деяких людей, усвідомити життя в найбільшому плані та розпізнати те, що в ньому є дійсно значущим, уміння не тільки відшукати засоби для вирішення завдань, які випадково спливли, але й визначити самі завдання й мету життя

так, щоби по-справжньому знати, куди в житті йти і навіщо, – це дещо, що нескінченно перевершує будь-яку вченість, хоч би й ту, що володіє значним запасом спеціальних знань”[5]. Відомий дослідник психології переживань Ф. Василюк вважає, що мудрість сприяє такому стану свідомості, при якому особистість долає зовнішні впливи та укріплюється в своїй ціннісній позиції. Мудрий педагог – особистість, з певним рівнем морально-духовної самосвідомості, наявністю цінностей і ціннісних переживань, що наповнені моральним смислом.

Різниця між показниками у студентів мегаполісу та студентів регіону сягає від 2,52% для цінності "мудрість", до 6,67% для цінності "справедливість". Вищими виявились показники рівня розвиненості цінності "мудрість" у вихователів – 14,42% проти 11,92% у студентів від загального числа опитаних.

Дуже високий процент з низьким рівнем розвиненості такої властивості, як «саморегуляція» – 25,4% від загальної кількості опитуваних студентів та 20,9% від загальної кількості опитуваних вихователів, це при тому, що саморегуляція є важливим аспектом у професійній діяльності педагога, яка пов'язана з інтенсивним спілкуванням, як з дітьми, так і з батьками, що вимагає від педагога емоційно-вольової регуляції. Особистість педагога впливає на становлення особистості дошкільника. Саме це вимагає посилення вимог до особистісних якостей майбутнього педагога. Саморегуляція необхідна в ситуації, коли вихователь знаходиться в стані підвищеного емоційного та фізичного напруження, що спонукає його до імпульсивних дій, або у випадку, якщо він знаходиться в ситуації оцінювання з боку дітей, колег, інших людей. Саморегуляція емоційного стану – це управління як пізнавальними процесами, так і особистістю: поведінкою, емоціями і діями, є цілісною системою психічних засобів, за допомогою якої людина здатна керувати своєю цілеспрямованою активністю. Отримані дані показали, що у опитаних з високим рівнем розвиненості цінності

"гуманність" більш високими виявились показники розвиненості властивості "саморегуляція"

Не можуть не насторожувати показники низького рівня розвиненості у студентів такої властивостей, як «любов до пізнання» – 23,7. А от рівень розвиненості властивості «любов до пізнання» у вихователів – 31,5% від загального числа опитаних, що дещо вище ніж у студентів. Допитливість є тою важливою якістю особистості, яка спрямовує її пізнавальні потреби на всіх етапах життя і в різних видах діяльності: у грі, навчанні, праці. Допитливість, як стверджує Л. Проколієнко, породжує і забезпечує функціонування пізнавального інтересу, який є емоційно забарвленим виявом потреби людини. Допитливість, з одного боку, є причиною виникнення інтересу, а з іншого – формою його існування. Реалізуючись в інтересі, допитливість немовби зберігає його, не даючи можливості йому згаснути. Допитливість через інтерес постійно збуджує «механізм» пізнання. У сформованій особистості допитливість часто збігається з інтересом. Допитливість – інтелектуальний інстинкт, прояв духовної потреби у знанні. Спрямованість допитливості на добро чи зло вирішує долю особистості. Допитливість – це основа для прагнення до знань кожної дитини. Чи здатен буде педагог допомогти розвинути у своїх вихованців любов до пізнання, якщо у самого ця властивість загальмована. Пізнавальні здібності є головною рушійною силою розвитку людської особистості.

Результати досліджень виявили низький рівень розвиненості властивості «креативність» – 22,9% від загального числа опитаних студентів, що говорить про відсутність мотиву творчого та креативного підходу в педагогічній діяльності

Творчість та креативність є необхідними складовими праці вихователя. Під час роботи з дітьми вихователь передбачає педагогічні ефекти, впливає на увагу, увагу, пізнавальну діяльність вихованців, а також звертається до педагогічного перевтілення, що робить його діяльність творчим процесом.

А. Лук пише, що для того, щоб проявили себе творчі здібності необхідна «мотиваційна основа». Отже, творча активність особистості педагога неможлива без активізації мотиваційно-ціннісної сфери, яку характеризують такі поняття, як переконання, погляди, ціннісні орієнтації.

Індивідуальні риси, які сприяють творчій продуктивності молодого спеціаліста виокремила Р. Грановська. Це перш за все дитячі риси – допитливість, безпосередність сприйняття та реакцій. По-друге, раннє виявлення і розвиток здібностей, художні або математичні задатки, нетрадиційне мислення, підвищена чуттєвість. Дані риси можуть стати важливим чинником індивідуальної творчості. Але їх слід своєчасно розвивати і відпрацьовувати. Найважливіші риси педагогічної креативності це: високий рівень соціальної і моральної свідомості; пошуково-проблемний стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо); проблемне бачення; творча фантазія, розвинена уява; специфічні особисті якості (сміливість, готовність до ризику, цілеспрямованість, допитливість, самостійність, наполегливість, ентузіазм); специфічні ведучі мотиви (необхідність реалізувати своє "я", бажання бути визнаним, творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах праці); комунікативні здібності; здатність до самоуправління; високий рівень загальної культури, забезпечення психолого-педагогічних умов для формування кожної дитини, як особистості через активну життєву діяльність вихованців, їх творчий розвиток, самореалізацію своїх потенційних можливостей у різних видах діяльності.

Вищими виявились показники рівня розвиненості властивостей «креативність» – 28,7%, «скромність» – 34,9% від загального числа опитаних вихователів, проте суттєво нижчими виявились показники по таким властивостям, як «хорообрість» 13,4%, та «ентузіазм» – 12,2% від загального числа опитаних у порівнянні з відповідними показниками у студентів:

«хоробрість» – 18,1%, «скромність» – 17,8% і «ентузіазм» – 17,0% від загального числа опитаних.

В процесі обробки даних було виявлено наступну закономірність: у опитуваних з високим рівнем розвиненості такої властивостей, як "креативність" виявився досить знижений рівень властивості "саморегуляція". В своїх наукових розробках вченими було виявлено факт тісний взаємозв'язок психічного здоров'я і професійно значущих особливостей особистісної зрілості майбутніх педагогів (М. Боднар, О. Лазаренко). Було доведено, що у людей з високим рівнем розвиненості творчих здібностей (талановитих) низький рівень психічного здоров'я. Вчені звертають увагу на той факт, що при високому рівню розвиненості "відповідальності" виникає ризик певних психоемоційних порушень, а у деяких випадках виникнення дистресу. Робота педагога пов'язана з постійним емоційним навантаженням нервової системи і його реакція на виникнення певної ситуації залежить від особистісних характеристик, соціального статусу, ролі поведінки, віку, вихованості та життєвого досвіду. Здатність до зважених дій, до мобілізації своїх внутрішніх сил і можливостей для виходу із стресових ситуацій це дуже важлива особистісна властивість педагога, що вимагає від нього постійної роботи над собою

В процесі дослідження був визначений рівень сформованості професійно значущих цінностей та відповідних їм властивостей у майбутніх педагогів та педагогів зі стажем, який характеризує особистісну зрілість та рівень готовності до процесу фасилітації.

Висновки. Виходячи з одержаних даних, можна зробити висновок про те, що рівень самоактуалізації, рівень особистісної зрілості і рівень розвитку емпатійних здібностей досліджуваних студентів та вихователів недостатній для здійснення фасилітаційних впливів в процесі професійної діяльності. Відчутне різке загострення протиріч між суспільними та особистісними ціннісними орієнтаціями. Найважливіша відсутність мотиваційної готовності

майбутніх педагогів до подальшої професійної діяльності, що має виражатись в усвідомленому розумінні відповідальності, яку бере на себе педагог, в поєднанні з формуванням професійно значущих якостей та цінностей. В процесі соціального та професійного становлення майбутні педагоги потребують надійних життєвих орієнтирів.

Сучасна професійна освіта сьогодні це системна соціалізація особистості, розширення можливостей індивідуального розвитку майбутнього професіонала (Асмолов О.). Центром такої освіти є особистість майбутнього педагога-фасилітатора. Ціннісно-орієнтоване навчання педагогічних вузів покликане готувати майбутніх педагогів як гармонійно і духовно багатих особистостей, ініціативних, творчих, креативних, здатних самостійно мислити, розуміючи свою роль у створенні та збереженні духовних цінностей.

Результати досліджень виявили досить низький рівень розвиненості такої важливої особистісної властивості педагога як саморегуляція, що говорить про гостру необхідність проведення спеціальної психологічної підготовки майбутніх педагогів в процесі якої студенти матимуть можливість отримати знання про зміст, причини виникнення кризових ситуацій педагогічної взаємодії, оволодіти методами діагностики, засобами та прийомами саморегуляції. Уміння емоційно-вольової саморегуляції являють собою сформовані якості, розвиток яких може бути досягнутий активними формами навчання та спеціально організованими тренінг-програмами[6].

Таким чином процес становлення особистості відбувається при наявності трьох складових, а саме: діяльності, спілкуванні і самосвідомості, а отже соціалізація особистості відбувається під постійним впливом суспільних норм – цінностей. В програмі підготовки майбутніх педагогів сформувалось неоднозначне ставлення до розуміння сутності і структури цінностей, а також їх формування у навчально-виховному процесі. Система освіти у вищій школі спрямована на формування здатності до

фасилітаційного впливу починаючи з перших курсів. Це мають бути теоретичні та практичні заняття, що базуються на принципах самопізнання, переосмислення власної системи ціннісних орієнтацій і ставлення до себе. Саме на початковому етапі підготовки студенти мають бути диференційовані за рівнем придатності до роботи з дітьми. Майбутні спеціалісти мають бути зорієнтовані на різні напрями професійної діяльності а також адаптовані до обраної професії.

Формування здатності до фасилітації передбачає вдосконалення системи ціннісних орієнтацій, ціннісно-мотиваційного стрижня особистості; формування й розвиток особистісних якостей, які сприяють здійсненню фасилітаційного впливу; формуванню умінь і навичок володіння основними гуманістичними технологіями; формування свідомої професійної позиції, заснованої на положеннях гуманної педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К.Р.Роджерс. – М.: Издательская группа "Прогресс"- "Универс", 1994. – 480с.
2. Галицан О. А. Формування педогогічної фасилітації майбутніх вчителів у процесі навчання у вищому навчальному закладі // Ольга Анатоліївна Галицан Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. Випуск 5 (155). Частина I. Донецьк: ДВНЗ "ДонНТУ", 2009. – С.223-227
3. Хоменко А. В. Фасилітація як феномен відносин учителя й молодшого школяра // Алла Василівна Хоменко Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №1. – Бердянськ: БДПУ, 2009. – 272с.
4. Психология межличностного познания / Под ред. А. А. Бодалева. – М. : Педагогика, 1981. – 128с.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии - СПб.: Питер Ком, 1998. - 688 с. 640-641.
6. Антонова Н. О. Психологічні основи розвитку готовності до професійної діяльності психолога : монографія / Наталія ООлександрівна Антонова; МОН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Слов'янськ : Видавець Маторін Б. І., 2010. – 561
7. Гуманістична психологія: антологія у 3-х т. : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за редакцією Р.Трача, Г.Балла. – К. : Університетське видавництво "Пульсари", 2001. – 252с.
8. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: учебное пособие [для студентов высших и средних пед. учебных заведений] / [С.А.Смирнов, И.Б.Котова, Е.Н.Шиянов и др.]; под. ред. С.А.Смирнова. – 4-е изд., испр. – М. : Академия, 2001. – 512с.
9. Казанжи М. Й. Психологічні особливості осіб з різним типом фасилітативності : дис. ...канд. психол. наук : 19.00.01 / Марія Йосипівна Казанжи. – Одеса, 2007. – 190с.
10. Максимець С. М. Вплив емпатійності на соціально-психологічну адаптацію

майбутніх учителів: дис...канд. психол. Наук : 10.00.01 / Світлана Миколаївна Масимець. – Одеса, 2001. – 189 с.

11. Peterson C/ Charakter strengths and virtues : A handbook and classification / C.Peterson, M. Seligman. – Washington : DC:American Psychological Association, 2004. – P. 689.

12. Грись, Антоніна Михайлівна Теорія і практика підготовки психологів до роботи з соціально дезадаптованими неповнолітніми : монографія / А. М. Грись ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. - К. : Геопринт, 2013. - 280 с.

Федорчук Е.

ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ КАК ЛИЧНОСТНЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ СПОСОБНОСТИ К ПРОЦЕССУ ФАСИЛИТАЦИИ У БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

В статье проанализированы основные задачи современной системы педагогического образования, определена структура педагогической фасилитации и ее роль в процессе осознанного саморазвития и самореализации личности. На основе полученных результатов исследований ценностной сферы будущих педагогов-дошкольников сделан вывод: уровень самоактуализации, уровень личностной зрелости и уровень развития эмпатийных способностей исследуемых студентов, будущих воспитателей недостаточен для осуществления фасилитационных воздействий. Аргументирована необходимость уделять большее внимание совершенствованию системы ценностных ориентаций, ценностно-мотивационного стержня личности студентов в процессе обучения педагогов-дошкольников.

Ключевые слова: фасилитация, фасилитатор, педагогическая фасилитация, ценностные ориентации, эмпатийность, гуманность, саморегуляция, трансцендентность, умеренность, духовность, дистресс.

Fedorchuk O.

VALUE ORIENTATION AS PERSONAL BACKGROUND ABILITY TO PROCESS FACILITATION AT THE FUTURE PEDAGOGUES

The article analyzes the main tasks of a modern system of teacher education, determined the structure of pedagogical facilitation and its role in the self-conscious and self-identity. Based on the results of research valuable sphere of future teachers of preschool conclusion: the level of self-actualization, the level of personal maturity and level of empathy abilities investigated students, future teachers is insufficient to implement fasilitatsiynih influences. The necessity to pay more attention to improving the system of value orientations, motivational value-rod personality of students in the training of teachers in pre-school.

Keywords: facilitation, facilitator, teacher facilitation, value orientation, empathy, humanity, self-transcendence, sobriety, spirituality, distress.

УДК 159.923.2 – 055.2

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Хартман О.

Стаття присвячена вивченню найбільш значущих цінностей батьків дітей дошкільного віку. Доцільність вивчення даного аспекту обґрунтовано припущенням про те, що життєві перспективи та ціннісні орієнтації батьків мають виражений вплив на вибір стратегій виховних впливів, зумовлюють контекстний характер взаємодії з власною дитиною, визначають емоційний фон дитячо-батьківських контактів. В статті подано результати емпіричного дослідження системи ціннісних орієнтацій у батьків дітей дошкільного віку, в якому було враховано такі фактори як налаштованість на